

Káli István

Mit tud az a nagy sárga gép?

Hiába sütötte le a szemét Gáll Elek, hiába nézte a földet, mikor a többiek körülállták, azzal a géppel már nem volt mit kezdeni. Az már úgy nézett ki, ahogy kinézett. A motorház összevissza horpadozva, a szélfogó üveg meg az oldalajtók üvegei miszlikbe törve, a motor olajvezetékei meg, mint tépett tyúkbél, lógtak ki a sárgára festett vashegyből. Ez már ilyen, mondta Gáll Elek. Ez már ilyen, éppen, mint az a rohadt élet, hogy enné meg a fene az egészet. Hát ne jöjjön az embernek, hogy belekukuljon? Ez már ilyen, ti is tudjátok. Mert a harmadik hét elején, mikor idejött az az újságíró, a szeme is fennakadt a csodálkozástól, s mind mondta, hogy így hősök, meg úgy hősök, s hogy szobrot érdemelnének, meg más ilyen hülyeségeket, s feljegyezte jól a noteszébe az én nevem is, meg a Filéét is. Aztán másnap jött Mester az újsággal, hogy nézzetek oda, benne vagyunk mi is, s méghozzá milyen sokat írnak rólunk, hát veszem a kezembe s olvasom, hogy mindegyik hallja, s a lap meg azt írja, hogy így az igazgató, meg úgy az igazgató, meg elvtárs meg mindenféle, hogy milyen ügyesen megszervezte az egészet, hogy alkalmat adott nekünk, s mi hősök lettünk, meg ilyeneket, mert ugyebár a havat is ő küldte ránk, csak azért, hogy utána bekerülhessünk az újságba. Hát, ha akkor ott lett volna, én megkértem volna rögtön, hogy csókoljon bubát bütübe¹, mert azért minket sem a kapcájából szakított ki, hogy csak úgy rongynak nézzem.

Aznap reggel, mikor Birek jött, még folyásig megrakva, s mondta, hogy ez semmi, fiúk, ami itt van, látnátok, ott fenn a hegyen hogy szapulja, akkorra már mindegyik tudta, hogy nehéz lesz ez a január. Mester vissza is szalasztotta Bireket, hogy jöjjenek le mind a hegyről, s hozzák le a nagy gépeket is. De Birek már nem tudott felmenni, s Mester kezdte a körmét rágni, mert igencsak az motoszkált a fejében, hogy vajon mi lesz az emberekkel, ha fennragadnak a hó miatt. S ahogy múlt a nap, s közeledett a szürkület, mind rövidebb és rövidebb lett a körme, s már a vére is kiserkent, mire a telep előtti kanyarba pőfögve, zörögve befordult a földgyalu. Gáll Elek vezette, ő is vezényelt, s a többiek a „Fagyban, közepében a télnek”-et ordították torkuk szakadtából. Ahogy beértek a barakk elé, Gáll Elek tuszt intett, s mondta utána, hogy na, mára ezzel tán csak befejeztük, azzal leállította a motort, s ment is haza Pirihez.

Másnap, még virradat előtt, Mester sürgött-forgott, eléggé magyarázta, hogy mese nincs, menni muszáj, mert a kő mindenképpen kell, de hát hiába mondta szépen, hiába ordította később rekedtre magát, a kanyar után alig pár kilométerről visszajött mindegyik szép rendben

¹ bütü – valaminek a vége (ez esetben a test végére, vagyis az ülepre vonatkozik)

a kocsijával, hogy bizony ő a világ minden kincséért sem lesz öngyilkos. Mester dühében lehúzta Bireket a kocsiról, becsapta maga után az ajtót, aztán mintha dühödt ellenség ellen indulna, úgy vágott neki az útnak, a keréknyomokat követve. Tíz perc múlva falfehéren fékezett a barakk előtt. Csak annyit mondott, hogy haza az egész banda, s miközben az elhajolt lökhárítót tapogatta, úgy remegett a szája széle, mint egy éhes angóranýúlnak. Egyik sem szólt hozzá, elmentek csendben.

Hat napig havazott egyfolytában. A hetediken, mintha összebeszéltek volna, a megszokott időben ott voltak mind a barakknál, ott Mester is, és várták csendben a világosságot. Aztán ahogy látni lehetett az utat, Gáll Elek mondta is, úgy látszik, itt most már egy jó darabig minden rá tartozik, illene hát akkor utánanézni, hogy arra feljebb hogy áll az út, mert hogy kocsival nem lehet felmenni, az biztos, ha egyszer itt lenn is derékig ér a hó. Azt mondta Birek, megy ő is, már csak nem hagyja, hogy Elek valahol szerelembe essen a hótündérrel, mert mit szólna hozzá Piri. Te csak ne féltsd őt, mondta Elek, s nevetve indultak felfele. Taposták a havat nagy kínlódva, aztán mikor alig sikerült egyik lábukat a másik után húzni, mondta Elek, hogy most már nincs tovább, kikecmergett az út széléig, s levágott egy embernyi hosszú ágat, hogy azzal mérje meg a havat. Jól benyúlt vállig a hóba, mire az ág megütközött a földdel. Hát így volnánk, mondta szinte magának, ez bizony jó két méter, csak azt tudnám, hogy fogunk neki. Majd csak kifundálunk valamit ott lenn együtt, nyugtatta Birek, s mentek visszafele lihegve, lucskosan.

Hát akárhogy is számolom, Mester, hogy egy sávot lepucoljunk, ahhoz is idő kell, mert ugye nem tízcentis az az út, és nem is húsz. Az testvérek között is jó kétszázezer köbméter, mi, jó kerek szám, mi? Nem mondom, hogy nem vagyok én jó fiú, de ha egyedül kell nekivágni, akkor inkább várjuk meg az olvadást, mert úgy biztos hamarabb megy. Mint hogy én egyedül csináljam, inkább neki sem fogok az egész hóbeleváncnak. Másképp állna a helyzet, ha ketten volnánk, egyik nap az egyik, másik nap a másik, úgy négy hét alatt felérnénk annak rendje s módja szerint. De a másik az File lenne, mert mókás ide, mókás oda, ilyenkor társnak ő a legjobb, van benne egy csepp nyersanyag. Ha úgy jó, akkor én most haza is megyek, s szólok az asszonynak, hogy ne várjon este vacsorával, mert én mától beállok a táncba.

Hej, te Piri, bizony itt a világ vége a nyakunk körül, márpedig még várhatott volna, hogy megadjam rendesen, ami neked kijár. A széken hátradőlve nézte, amint az asszony serényen összeszedi az edényeket. Nézte, s látta, hogy nő az úgy istenigazából. Aztán felállt. A bundás kabátot már az ajtón kívül vette magára.

Másnap reggel, mikorra Gáll Elek már csillagokat látott, s úgy érezte, hogy a derekába kéceket szurkálnak, egyszer csak két nagy lapátenyér befogta hátulról a szemét. Hát te frászt

akarsz rakni az emberbe, mondta Gáll Filének, tán csak nem akarod agyonnyomtatni magad, hogy menet közben lépsz fel a gépre. File csak vigyorgott a behemót képével, villogtak fehér fogai, aztán mondta Gállnak, lekúszni, tatuci, most én következem, mert látom, beléd állt a merevgörcs. Azért elég jót haladtál előre egy nap alatt, tett hozzá csendesen. Gállnak talán soha olyan jól nem esett a kisüsti reggeli előtt, mint aznap. Mondta is az asszonynak, hogy néha bizony ott fent is elkelne egy korttyal, s holnap, mikor megint ő lesz a soros, s majd enni visz neki, hát el ne felejtse, hogy odafent jócskán recseg a hó. Te még az ágyat is felvitetnéd velem, hogy összebújjunk, nevetett rajta Piri, s a szeme furcsán csillogott. Gáll Eleknek nem kellett ringatás.

A váltásnál Gáll megmondta Filének, hogy igaz, az asszonnyal nem beszélte meg, de azért most már ne a barakkhoz menjen lebújni, hanem haza hozzájuk, mert egy darab kenyér csak kerül az ő számára is. File csak vigyorgott, ahogy azt mindig szokta, mikor elégedett, aztán másnap mondta is Gállnak, hogy erősen rendes asszony jutott neki, s ráadásul szemrevaló is. Van annak, aki el nem issza, válaszolta neki Gáll, aztán délben, az ebédnél elmélázott még egy kicsit az asztal mellett, s utána szólt az asszonynak, hogy te Piri, biztosan jólesne annak a melák Filének is egy korty pálinka meg egy kis forró leves, hát ki kellene sétálj vele a barakkig, onnan Birek felszalad veled. Így történt aztán, hogy Piri egyik nap Gállnak, a másik nap Filének vitte fel az ételt, mintha nem is egy, hanem két ura lett volna, mert azt mondta Gáll, hogy még tele hassal is dögnehéz, hát milyen lenne anélkül. Át is aludta rendesen a pihenőjét, csak enni kelt fel, ilyenkor aztán békítően megsimogatta az asszony karját.

A harmadik hét elején, mikorra már mindegyikük szeme vörösebb volt, mint egy fej kibédi hagyma, s éppen Gáll ült a gépen, jött Mester, hogy az igazgató kihoz egy újságíró, mert mindenáron tudnia kell mindenkinek, hogy jézusmária, itt fenn a hegyen két méternél is nagyobb a hó. A francba, mondta Gáll, mit csináljak most, merthogy hátha fényképeznek is, én meg nem vagyok megfésülködve. Megmondja a világ, na, ez is aztán szép fiú. Az újságírónak azért minden kérdésére lekiabált valamit, de aztán mégiscsak megkönnyebbülten sóhajtott fel, mikor elmentek az igazgatóval, megunták egy helyben topogni, mert igen nagyon csikorgott a talpuk alatt a hó.

Azon a héten végig olyan idő volt, hogy az alvégi pap kutyája kettétört a kanyarban. Gáll Elek is le-leszállt a gépről, körülfutotta kétszer, háromszor is minden órában. Piri is hiába vitte az ebédhez a kisüstit, s nézett olvadozva Gállra, hiába bújt hozzá szelíden otthon is, Gáll csak megcsókolta, megsimogatta a haját, aztán mondta neki: ő bizony nem gondolta eleinte, hogy ez ilyen rázós lesz. Aztán mikor tizenegyedíkszer volt a gépen, s reggel ment File, hogy felváltsa, ott találta Gáll Eleket ráborulva a műszerfalra, úgy aludt, mélyeket szuszogva, mint akit főbe

verték. Jó két percig költögették Birekkel együtt, dugdosták a nyakába a havat, amíg magához tért, de ahogy kinyitotta a szemét, és azok látták, hogy kegyetlenül csillog, s igencsak zavaros a nézése, mindjárt tudták, hogy nincs valami rendjén. Beültették az autóba, aztán Birek sepert lefelé az erdei úton. Gáll nem szólt egy szót sem végig az úton, csak mikor a kesztyűjét akarták lehúzni a kórházban, akkor jajdult fel egy kicsit, mert az a kesztyű kicsinek bizonyult már az ő eldagadt-elkékült kezéhez. A teste is égett veszettül, de hát egy baj vagy kettő egyszerre, már mindegy volt neki.

Birek mondta Mesternek, hogy ott tartották Gáll Eleket a kórházban, mert kutya egy tüdőgyulladás van, meg a keze is megfagyott egy kicsit, és hogy Filének is szólni kellene már talán, hogy elég, ha csak félnapokat ül a gépen, nehogy vele is baj legyen később, de aztán mikor tényleg szóltak neki, File csak vigyorgott, s azt mondta, hogy ameddig ő bírja úgy, ahogy bírja, addig senkinek ne fájjon a feje, hogy mi lesz később, s betartotta tovább is rendesen az egy nap kuli, egy nap muri rendet. Piri szokás szerint kihordta neki a kisüstit a levessel, s még utána is ottmaradt, nézte, hogy futnak össze File arcán a kemény vonások, amint előre-hátra tologatja a gép karjait.

Azért Gáll Eleket sem olyan fából faragták, hogy egy ilyen zsenge tüdőgyulladás csak úgy egyszerűen kibillentse az ő világából, s mondta is Pirinek, mikor bement hozzá, hogy csak ne izguljon semmiért, s gondja se legyen rá, inkább csak arra ügyeljen, hogy otthon minden úgy menjen, ahogy kell, mert ő itt egy hétnél tovább nem ül. Pirinek aztán tudtára adta az orvos, hogy bizony egy ilyen kutya tüdőgyulladásnak, ilyen nagy lázzal, aligha elég egy hét, jó kettő is kell talán, amíg odébbáll, ezért aztán nyugtatta Piri Gáll Eleket, hogy ülj te csak veszteg, amíg egészen rendbe nem jössz, mert nem kell nekem otthon fél ember, elég volt nekem ez a három hét, s még, ami ezután hátra van. Jó-jó, tudom én az enyémet, morgott Gáll, aztán hogy a hét végére egészen lement a láza, megmondta az orvosnak, hogy csinálhat, amit akar, mert ha megkötözik, akkor is elmegy innen, semmi baja nincs már, láthatja, még a láza is lement, s mert ő azt mondta annak idején, hogy ők ketten Filével négy hét alatt egészen lerámolják a havat az útról, s akkor annak úgy kell lenni, mert ő hiába nem hűti a száját. Bolondokkal nem tárgyalok, mondta az orvos, aztán miután jó alaposan megforgatta Eleket minden oldalról, kitöltötte a kibocsátó lapot, de erősen hümmögött hozzá.

Gáll Elek, bepólyázott bal kezét a hóna alá dugva, majdnem vágatott ki a telepre, mert mindenáron tudni akarta, hogy állnak az úttal. Nagyon elcsodálkozott, hogy a gépet ott találta a barakk előtt, s a barakk ajtóján lakat lógott. Aztán eszébe jutott az is, hogy tényleg, ma szombat van, de hát annak a sárga vashegynek akkor sincs mit keresnie itt lent, ha az út nincsen még letakarítva. Hazafele hiába töprengett végig, nem tudta, hova tegye azt az egész nagy

csendet ott fenn a barakknál, aztán ahogy benyitott a szobába, már azt nem tudta, mit kezdjen saját magával. Mikor Piri feljajdult, és magára húzta a takarót, Filén pedig látszott, hogy legszívesebben azt szeretné, ha láthatatlanná válna, vagy elsüllyedne vele a föld, úgy érezte, tényleg itt a világ vége. Izé... te Elek, szóval ez van, mondta rekedt hangon File. Piri sírt a takaró alatt. Elek még mindig az ajtóban állt, csak állt, és bámulta az ágyat kimeredt szemekkel. Te, te, motyogta, a szája vonaglott, aztán egyszerre csak kifordult az ajtón, és önkéntelenül is rohanni kezdett a barakk felé. Csak akkor döbbsent rá, hogy hol van, mikor meglátta a komor földgyalut. A fene a derekad, a fene a derekad, szakadt ki belőle a kétségbeesés, az úristenit ennek a rohadt világnak, azt a mocsok úristenit. Aztán nekiesett a gépnek, kézzel, kövel, csődarabbal, amivel csak éppen érte, hozzáverte minden bánatát, elkeseredését, csak ordított egyfolytában, aztán mikor vak dühében harmadszor is belerúgott a gyalupengébe, és érezte, hogy valami reccsen egyet a lába fejében, akkor lekuporodott fájdalmában, és kívánta, hogy menthetetlenül vége legyen most már mindennek. Csak ült ott a földön, fogcsikorgatva sziszegett a fájdalomtól, de ki is józanodott tőle, és tudta, hogy többet az életben nem fog tudni sírni. Úgy tíz perc múlva, mikor Piri rátalált, amint ott ült háttal a gépnek támaszkodva, mégiscsak jólesett neki, hogy rátámaszkodhat az asszonyra, amíg fél lábön kibiceg az útig. Ne dobj el magadtól, Elek, mondta neki Piri, mikor leszedték a mentőről, ment tovább mellette, befelé a kórházba, és egyre csak azt hajtogatta, én olyan szépen kérlek, ne dobj el magadtól, nem így akartam én azt, nem is akartam egyáltalán, nem is akartam én azt. Elek semmit nem mondott neki, csak intett, hogy maradjon még. Meg is ver engem az Isten, ha eldobsz magadtól, Elek te, s könnye végigfolyt az ember kérges tenyerén.

Bolondokkal nem tárgyalok, mondta az orvos, mikor meglátta Gáll Eleket, s főleg nem csinállok gyűjteményt itt benn belőlük. Aztán mikor felrakták az Elek lábára a járógipszet, már egy kicsit nyugodtabban mondta neki, hogy na, amiért úgy odavolt azzal az úttal, hogy hagyott csapot-papot, most már a lábáról szobrot mintáztak, s hogyha még egy kicsit hülyül, az egész testéről szobrot öntenek majd, s mutogatni is fogják ráadásul. Ügyeljen a férjére, jóasszony, mondta Pirinek, mert nagyon vadakat képes csinálni, ha magára hagyják. Nem én, mondta Elek, nem én, mert én egy nagy mulya vagyok, éppen ő annak legjobban a megmondhatója, mi, Piri?

Egy hét múlva, mikor Gáll Elek botra támaszkodva kibicegett a barakkig, a gép még mindig úgy állt, ahogy ő utoljára otthagya. A kocsik rendesen megrakva jöttek-mentek, ebből mindjárt megtudta, hogy az út mégiscsak le van takarítva. Körbematatta a gépet, de akkorra már ott álltak mellette a többiek is, majdnem mind, és nézték, hogy mit csinál. Ez már ilyen, sütötte le a szemét Gáll Elek, ez már ilyen, éppen, mint ez az egész rohadt élet. Összetörve, kibelevélve, de azért még mindig van mit kezdeni vele, igaz, File? Csak az a szerencséd, te

kurvahajcsár, fordult oda a másikhoz, hogy legalább az utat idejében befejezted, csak az a szerencséd. Meg az is a szerencséd, hogy nem jött el a világ vége, mert hogy jólesett neked, azt tudom. Rendes asszony a te feleséged, mondta File csendesen.

A bizottság megállapította, hogy a kár pontosan háromezer-hatszáznegyvenhét lej harminc bani, plusz a javítási munkadíj. Birek fizetéskor mindenkitől összeszedte az ötven lejeget, kis híján ki is gyúlt annyi, Mester azt mondta, hogy a maradék negyvenhét lej harminc banit is ő állja, és másnap anélkül, hogy Gáll Elek tudta volna, befizették az összeget a vállalati pénztárba. File három nap alatt rendbe rakta és újrafestette a gépet. Mire Gáll Elek egy másik napon kibicegett, olyan lett, mintha újonnan hozták volna. Nem is állhatta meg, hogy fel ne üljön, és be ne gyújtsa a motort. Mit szólsz, Mester, jó kicsi gép ez még, mi, sokat megbír még, ha ezentúl is jól bánnak vele, a fene a derekát. Aztán mikor lekecmergett, megkopogtatta még egy kicsit a gyalu karját. Jó kicsi gép ez még. Hát, szóval, merthogy én meg kellene köszönjem a fiúknak azt a gyűjtést, mert hát az ember legyen ember, s ne törjön-zúzzon csak úgy hiába. De hát, Mester, te csak megmondod nekik, hogy én tényleg köszönöm. Mert én most megyek, hazamegyek, Piri csirkét vágott, s fene a jó dolgát, igazi galuskát is csak ő tud csinálni a tejfölös mártás mellé. Tudod, azért ő Piri marad, akárhogy is legyen.

In Káli István: *Megvárom a míg fűtyül a feketerigó*. Válogatott novellák. Mentor Könyvek, Marosvásárhely, 2017, 41–49.